

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Гречко А.В., к.е.н., доцент

Національний технічний університет України „Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”,
alla_grechko@ukr.net

На сучасному етапі розвитку соціально-економічних процесів в Україні, надзвичайно актуальним є питання сталого розвитку як окремих господарських структур, так і регіонів та країни в цілому. Крім того, у вересні 2015 року на 70-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН в Нью-Йорку відбувся саміт ООН, де вирішувалися проблеми сталого розвитку світової економічної системи на період з 2015 по 2030 роки. Саміт розглядається світовою спільнотою як історична подія. Питання Саміту включали всі аспекти соціально-економічного розвитку, конкурентоспроможність країн, екологічну та енергетичну безпеку, глобальне партнерство для розвитку окремих країн і регіонів [1]. За результатами проведення саміту країни члени ООН визначили 17 глобальних цілей, які має досягти кожна окрема країна в її соціально-економічному, політичному, екологічному розвитку, що в результаті має забезпечити сталий розвиток глобальної економічної системи. Після саміту Україна також почала працювати над досягненням цілей сталого розвитку в 2016-2030 рр. [1]. У «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [2] зазначено, що інтенсивний розвиток та відповідні позиції на світовій арені тісно пов'язані і залежать від дотримання таких векторів, як: розвиток, безпека, відповідальність та гордість. Їх аналіз дає підстави говорити, що вони перекликаються і взаємно узгоджуються з ключовими положеннями Цілей сталого розвитку 2016-2030 [3], Цілей розвитку тисячоліття [4], Глобального договору ООН [5], найкращої світової практики забезпечення стратегічної конкурентоспроможності і динамічного зростання та мають базуватись на суспільному договорі між такими ключовими стейкхолдерами як влада, бізнес і громадянське суспільство. Вектори мають бути реалізовані у відповідних реформах як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні.

Дослідженням питань сталого розвитку займалося ряд провідних вчених, серед яких Жученко А.М., Дж. Кларк, А.Л. Гапоненк, Й. Шумпетер, В.В. Воробйов, В.І. Вернадський, Н.Н. Мойсєєва, В.І. Данилова-Дапільян та ін. Як стверджують С.І. Валянський та Д.В. Калюжний, поняття «стійкість» і «розвиток» суперечать одне одному, оскільки «розвиток у принципі не може бути стійкими» [6]. Проте розвиток є окремим випадком руху, коли зростають складність, рівень організації системи, зменшується її ентропія [7]. Досить влучним є визначення Л.І. Пемірова, згідно якого розвиток (країни, регіону, соціальної групи, економічної системи тощо) у певний період часу є стійким, якщо він зберігає певний інваріант, тобто не змінює, не ставить під загрозу будь-яку властивість, об'єкт, ставлення [8]. Отже, сталий розвиток може бути досягнуто лише в результаті вирішення значної кількості проблем, з якими стикається людство, зокрема: зміна клімату, нестача води, нерівність і голод, що в свою чергу дозволить в глобальному контексті встановити соціальний прогрес, екологічний баланс та економічне зростання.

Отже, орієнтуючись на загальні цілі сталого розвитку світової економічної системи можемо проаналізувати основні положення Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» [9] та Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року [10].

Серед основних інструментів реалізації стратегії сталого розвитку України до 2020 року можна виділити [9]: дерегуляцію та розвиток підприємництва; розвиток малого та середнього бізнесу; податкова реформа; реформу захисту економічної конкуренції; реформу корпоративного права; реформу фінансового сектору; реформу ринку капіталу; реформу сфери трудових відносин; реформу транспортної інфраструктури; реформу телекомунікаційної інфраструктури; реформу державної митної справи та інтеграція в митну спільноту Європейського Союзу; реформу монетарної політики; програму розвитку українського експорту; реформу енергетики; реформу у сфері здійснення державних закупівель; реформу державного фінансового контролю та бюджетних відносин; реформу державної служби та оптимізація системи державних органів; реформу системи національної безпеки та оборони; судову реформу; реформу регіональної політики; пенсійну реформу тощо. Таким чином, варто зазначити, що реформування має торкнутися всіх аспектів розвитку національної економічної системи. Однак, будь-які зміни, що плануються впроваджувати в національній економіці в цілому мають бути паралельно реалізовані на регіональному рівні, адже саме регіональний розвиток формує загальну динаміку розвитку національної економічної системи. Крім того, необхідно здійснювати паралельну адаптацію інституційних змін до реалій розвитку окремих регіональних господарських структур та окремих підприємств.

Таким чином, регіональний розвиток України на сьогоднішній день визначається Державною стратегією регіонального розвитку України на період до 2020 року [10]. Даний документ підготований відповідно до європейських стандартів, на період, що синхронізується з плановими та бюджетними циклами ЄС, з урахуванням впливу таких світових тенденцій просторового розвитку, яких не уникнути Україні [10]: - урбанізація, депопуляція села, зміна системи розселення; - загальна відкритість світу щодо руху робочої сили, що впливає на відтік за межі країни як найбільш інтелектуальних, так і найменш кваліфікованих робочих кадрів; - фінансово-економічна криза, обмеженість ресурсів (насамперед водних), зростання світової потреби у продовольстві, орієнтація на території, які є найбільшими вироб-

никами продовольства. Серед основних цілей регіонального розвитку варто виділити [10]: підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів: забезпечення розвитку інфраструктури міст; підтримка інтегруючої ролі міст як центрів економічного та соціального розвитку; поліпшення транспортної доступності в межах регіону; розвиток сільської місцевості; розвиток інтелектуального капіталу; підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів; розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках; раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій; розвиток трансграничного співробітництва; диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в регіонах; територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток; ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку.

Таким чином, сталий розвиток регіонів залежить від ефективності реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» [9] та Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року [10]. Провівши аналіз визначення поняття «сталий розвиток», а також визначивши основні пріоритети регіонального та загальнонаціонального розвитку України, варто приділити увагу основним факторам, що впливають на досягнення сталого розвитку регіонів. Суть традиційної класифікації факторів полягає у тому, що всі вони розглядаються в конкретному, установленому багатьма дослідниками, порядку [6]: природно-, політико-, економіко- і соціально-географічне положення; природно-ресурсний потенціал; історичні фактори; демографічні фактори; економічні фактори; соціальні фактори; інфраструктурні фактори; екологічні фактори. Із сукупності факторів впливу на регіональний розвиток за умов євроінтеграції, доцільно виділити фактори: зовнішні та внутрішні, загальні та специфічні (особливі), основні й другорядні, прямі та побічні, одно- і різноспрямованої дії тощо. За відношенням до впливу на регіональний розвиток в Україні фактори можуть бути зовнішніми (впливати із зовнішнього середовища й не залежати від регіонального ринку праці) та внутрішніми (формуватися й коригуватися всередині нього), впливати безпосередньо або опосередковано і певним чином взаємодіяти між собою. Вплив зовнішніх факторів на висвітлення регіонального аспекту розвитку став особливо відчутним із нарощуванням процесів євроінтеграції та глобалізації, фінансово-економічної кризи тощо. Враховуючи специфіку розвитку окремих регіонів України, можна зробити висновок про те, що за умов поглиблення євроінтеграційних процесів, найвагоміший вплив мають саме економічні фактори розвитку. Оскільки, будь-які реформи, що плануються впроваджувати потребують значних інвестиційних ресурсів, а також грамотного менеджменту, здатного управляти фінансами і правильно визначати пріоритети розвитку конкретного регіону, спираючись на його специфіку. Крім того, одним з найбільш важливих економічних факторів розвитку регіонів є фінансові стимули. Як свідчить статистика, наповнення місцевих бюджетів суттєво збільшилося за рахунок переходу єдиного податку з рівня загальнодержавного на місцевий. Таким чином, навіть один такий захід дозволив підвищити ефективність реформування окремих регіонів, збільшивши можливості їх фінансування. Крім того, сприятливим фактом є диференціація розміру податку для суб'єктів господарювання на регіональному рівні, що виражається в можливості місцевих фінансових органів самостійно визначати розмір податкових платежів, спираючись на встановлені обмеження ПКУ. Це дозволяє в певній мірі скоротити податковий тягар і стимулювати розвиток суб'єктів господарювання на регіональному рівні. Отже, серед ряду факторів, що впливають на рівень регіонального розвитку, найбільш суттєвий вплив має група економічних факторів, зокрема фінансова складова.

Список використаних джерел:

1. Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable development. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://sustainabledevelopment.un.org>
2. «Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Цілі сталого розвитку 2016-2030. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/>
4. Цілі розвитку тисячоліття. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.un.org.ua/images/stories/docs/2015_MDGs_Ukraine_Report_ukr.pdf
5. Глобальний договір ООН. <https://ungc.prgrf.com>
6. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики / Н.Д. Кондратьев. – М. : Экономика, 1989. – 526 с.
7. Жученко А.М. Поняття сталого розвитку в сучасній економіці. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 13, 2016 рік.
8. Немирод Л.А. Управление функционированием и развитием региональной экономической системы / Л.Л. Немирод, С.В. Боженко. – Кострома, 2000. – 260 с.
9. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>.
10. Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020». [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>